

45 let Královéhradeckého dětského sboru Jitro, místa pro formování hlasu i osobnosti

LUDMILA KROUPOVÁ

Summary

The Children's Choir Jitro from Hradec Kralove has had forty-five years of successful operation in the field of choral singing. A brief treatise presents an overview of its concert activities, competition achievements and discography. The conclusion summarizes the choir principles and values that were established in its beginnings and according to which the choir works to these days.

Úvod

Královéhradecký dětský sbor Jitro založil v roce 1973¹ prof. Josef Vrátil jako reakci na zánik Královéhradeckého dětského sboru². Po jeho odchodu roku 1977 těleso převzal umělecký vedoucí a sbormistr prof. PhDr. Jiří Skopal, CSc.³, pod jehož vedením se sbor rozrostl do sedmi oddělení a z počátečního zájmového útvaru se vypracoval na světovou úroveň. Během celého svého trvání KHDS Jitro konstantně vítězí v prestižních soutěžích⁴, spolupracuje s rozhlasem i televizí, vydává zvukové nosiče a posledními kontinenty, kde ještě nekonzertoval, prozatím zůstávají Afrika a Antarktida.⁵ Sbor pochopitelně nezanebdává ani domácí půdu – jen v loňském roce participoval v rámci České republiky na zhruba čtyřiceti koncertech a za svou činnost získal cenu *Talent královéhradecké kultury 2018*. Současně s tím mu bylo Unii českých pěveckých sborů uděleno ocenění *Sbor roku*.

Stávající Královéhradecký dětský sbor Jitro je těleso čítající přibližně 350 dětí mezi pěti až devatenácti lety, které před tím, než se mohou zařadit do hlavního sboru, navštěvují postupně několik přípravných sborových oddělení odstupňovaných podle věku⁶. Specifikem sboru je přidružená Základní umělecká škola JITRO Hradec Králové⁷, kam docházejí členové sboru na hodiny individuální hlasové výchovy. Během nich se děti kromě budování pěvecko-technické a hudebně teoretické základny a procvičování sborového repertoáru věnují i rozvoji obecných hudebních schopností, vesměs potřebných k následnému nácvičku vícehlasu.

Základ společné práce tvoří pravidelné sborové zkoušky probíhající dvakrát týdně, ty jsou ovšem podle potřeb sboru doplňovány mimořádnými víkendovými zkouškami. Zavedena jsou též pravidelná letní i podzimní soustředění. Repertoár sboru zahrnuje díla vokální polyfonie, oratorní tituly, úpravy lidových písní i soudobou tvorbu.

KHDS Jitro v číslech – koncertní vystoupení, soutěžní úspěchy⁸

- 1973: první koncert
- 1975: první místo v okresní soutěži o *Zlatou snítku* (2. místo v kraji)
- 1977: založen přípravný sbor⁹ pod vedením prof. J. Skopala
- 1978: 9 veřejných koncertů, druhé místo v soutěži o *Zlatou snítku*

- 1979: 3 veřejné koncerty, vítězství v krajské soutěži o *Zlatou ratolest* (Chrudim), soutěž o *Zlatou palmu* na *Svátcích písní* Olomouc (zlaté pásmo a postup do dalšího kola soutěže, zvláštní cena Za nejlepší dramaturgii), první studiová rozhlasová nahrávka
- 1980: 6 koncertů, první televizní natáčení, první společný letní tábor, první zahraniční zájezd (Bulharsko, Varna), vítězství v soutěži o *Zlatý vavřík* (Olomouc)
- 1981: 8 veřejných koncertů, zvláštní cena ČHF za interpretaci skladby M. Raichla (*Svátky písní* Olomouc)
- 1982: 4 veřejné koncerty, první cena Cum laude na festivalu v Neerpeltu (Belgie), absolutní vítězství v celostátním kole soutěže *Písně přátelství* (Kladno)
- 1983: 9 veřejných koncertů, absolutní vítězství a zvláštní cena na festivalu *Kinderliedfest* v Rostocku (Německo)
- 1984: 10 veřejných koncertů, zlaté pásmo v ústředním kole soutěže *Písně přátelství* (Příbram), druhé místo na *Svátcích písní* (Olomouc), cena ČHF za interpretaci české soudobé hudby
- 1985: 7 veřejných koncertů, 3x zlaté pásmo (oddělení Skřivánek B, Vlčí máky, Jitro), 1x stříbrné pásmo (Skřivánek A) na okresním kole soutěže *Zlatá snítka*, natáčení pro Československou televizi
- 1986: 14 veřejných vystoupení
- 1987: 2 veřejné koncerty, první gramofonová nahrávka
- 1988: 22 veřejných koncertů, absolutní vítězství v soutěži *Písně přátelství* (Příbram), cena za dramaturgii a klavírní doprovod, první cena a International Trophy v kategorii dětských sborů na festivalu v Llangollenu (Wales), první cena v *Národní soutěži dětských pěveckých sborů na Svátcích písní* (Olomouc), Cena města Olomouc za nejlepší umělecký výkon
- 1989: 17 veřejných koncertů, první místo a pohár Grand Prix na *5th Festival international de choers d'enfants* v Nantes (Francie)
- 1990: 66 veřejných koncertů, první cena na soutěžním festivalu *Convegno europeo pueri cantores* v Leccu (Itálie)
- 1991: 54 veřejných koncertů
- 1992: 49 veřejných koncertů, cena Grand Prix 92 na *Mezinárodním hudebním festivalu* v Letohradu
- 1993: 91 veřejných koncertů, sbor se stěhuje ze zkušebny „Na Střeláku“ do kulturního a společenského centra Aldis se speciální sborovou zkušebnou, učebnami pro dělené zkoušky a archivem
- 1994: 38 veřejných koncertů, nahrávání pro francouzský film *Giorgino*
- 1995: 85 veřejných koncertů
- 1996: 155 veřejných koncertů, první cena Summa cum laude na *Soutěži dětských sborů* v Neerpeltu (Belgie)
- 1997: 100 veřejných koncertů, první cena, absolutní vítězství (oddělení Jitřičko) na soutěži *Mundi Cantant* (*Svátky písní* Olomouc)
- 1998: 117 veřejných koncertů
- 1999: 114 veřejných koncertů
- 2000: 96 veřejných koncertů, nahrávání hudby J. Jirásky pro film *Kytice*
- 2001: 93 veřejných koncertů
- 2002: 75 veřejných koncertů
- 2003: 94 veřejných koncertů, 6 zlatých medailí (oddělení Jitro, Jitřičko, Vlčí máky) v šesti kategoriích (z toho 2 x 100 bodů) v soutěži *Mundi Cantant* (*Svátky písní* Olomouc)
- 2004: 74 veřejných koncertů, nahrávání znělky pro Českou televizi (pořad *Terra musica*)

- 2005: 93 veřejných koncertů
- 2006: 63 veřejných koncertů, 3 zlaté a 1 stříbrná medaile na *4th World Choir Games* v Xiamenu (Čína)
- 2007: 69 veřejných koncertů
- 2008: 85 veřejných koncertů
- 2009: 51 veřejných koncertů, 3 zlaté medaile a cena Grand Prix na VI. ročníku *Mezinárodního festivalu a soutěže Bohuslava Martinů* (Pardubice)
- 2010: 61 veřejných koncertů, první cena Grand Prix na *IX. Festival Internazionale Pen Cori Giovanili „Giuseppe Zelioli“* Lecco (Itálie)
- 2011: 49 veřejných koncertů
- 2012: 51 veřejných koncertů
- 2013: 50 veřejných koncertů
- 2014: 40 veřejných koncertů
- 2015: 55 veřejných koncertů, absolutní vítězství v *Soutěži o cenu Miroslava Raichla* v rámci *Mezinárodního festivalu dětských a mládežnických pěveckých sborů* (Pardubice)
- 2016: 63 veřejných koncertů, organizace projektu pro žáky 1. a 2. tříd *Zpívá celý Hradec Králové*
- 2017: 49 veřejných koncertů, 2 x zlaté pásmo a získání ceny Grand Prix na 8. *Medzinárodném festivalu a súťaži zborového umenia Voce Magna* (Žilina)
- 2018: 44 veřejných koncertů, zlaté pásmo (oddělení Vlčí máky) na soutěžní přehlídce dětských sborů *Zpíváme si pro radost* (Turnov), zlatá plaketa na *Australian International Music Festival Sydney 2018*, organizace projektu pro žáky 1. a 2. tříd *Zpíváme společně*
- 2019: do 1. července 24 koncertů, zlaté pásmo (oddělení Vlčí máky) v soutěžní přehlídce *ve sborovém zpěvu* (Rychnov nad Kněžnou)

Diskografie:

- Svátky písní, Olomouc, live (LP, Panton 1981)
- Týden nové tvorby 1988, live (LP, Panton 1988)
- Králohradecký dětský sbor Jitro (LP, Supraphon 1988)
- Czech Carols (MC, Bonton 1990)
- Narodil se syn boží (LP, Česká rozhlas 1990)
- Czech children's Chorus Jitro (MC, EDIT 1991)
- Czech children's Chorus Jitro (CD, Amabile, 1993, MC Amabile 1994)
- Czech Carols 1 (MC, Bonton 1993)
- The Daybreak, live (CD, Mark 1993)
- 1993 ACDA National Convention, live (MC, Mark 1993)
- Giorgino (CD, Polydor 1994)
- Czech Carols 2 (MC, Bonton, 1994)
- Antonín Dvořák (MC, Klub přátel Boni Pueri 1994)
- Nejkrásnější české koledy (MC, CD, BMG Classics 1995)
- Modern Czech Church Music (CD, Antiphoona 1997)
- European Festival of Youth Choirs Basel, live (MC, CD, HM Produktion 1998)
- Closing the Century (MC, CD, Amabile 1999)
- Nejkrásnější české a moravské koledy (MC, CD, BMG 1999)
- Bohuslav Martinů (CD, Amabile 2002)
- Otmar Mácha (CD, Amabile 2006)
- Petr Eben (CD, Amabile 2007)

Ilja Hurník a Jitro (CD, Amabile 2008)
Věčná duha (CD, Amabile 2010)
Jan Jirásek (CD, Amabile 2013)
Vánoce s Jitrem (CD, Amabile 2014)
Jitro na Pražském jaru (CD, Amabile 2014)
Czech and Moravian Christmas Carols (CD, Navona Records 2015)
Voce Magna (CD, Voce Magna 2016)
Parallel Worlds (CD, Navona Records 2017)
Cesta k slunci (CD, ArcoDiva 2017)
Mariánská mše (CD, ArcoDiva 2017)
Hymnus (CD, Navona Records 2018)
In Heaven (CD, Navona Records 2019)

Sborové zásady, jejich vznik a kontinuita

Profesor Vrátil, který si uvědomoval, že sborová činnost zdaleka nespočívá „pouze“ ve společném zpěvu (v jehož výchovný účinek věřil), nýbrž že formuje své účastníky v mnoha dalších oblastech, hned v počátcích sboru napsal a rozdal mezi sboristy *Základní pokyny pro sborový zpěv*, z nichž je patrné, že za klíč k úspěchu považoval sborovou kázeň:

- do pěveckých zkoušek docházej pravidelně a včas
- neúčast na zkoušce řádně omluv
- během zkoušky se věnuj plnému soustředění na zpěv
- snaž se pochopit a prožívat zpívanou skladbu
- šetři všude svůj hlas, je to vzácný nástroj
- pěstuj ve sboru družnost
- během vystoupení se nerozptyluj pohledem do obecnstva a pozorováním známých
- chovej se přirozeně a nenuceně, ale vždy ukázněně!

Při přijímání nových členů i řízení sboru si prof. Vrátil více než nadání cenil zájmu žáka a jeho ochoty na sobě pracovat a dbal na co nejsamozřejmější osvojení nejen hudebních a pěveckých dovedností, nýbrž také na co nejrychlejší vybudování žádoucích osobnostně sociálních kompetencí.

Na *Základní pokyny* v roce 1985 navázalo *Sborové desatero*¹⁰, na jehož znění se podíleli sami členové sboru a které v deseti

krátkých kapitolách (*Zkouška, Koncert, Soustředění, Zájezd, Navzájem si pomáháme, Sborový kolektivismus a kamarádká soudržnost, Hlavní základy naší věže – party sboru, Jak by měl vypadat správný zpěvák, Dodržování sborových tradic, Údržba kroje, bot a not*) poskytuje užitečný manuál pro nové členy a shrnuje a vysvětluje zásady fungování sboru.

Přestože byly *Základní pokyny* formulovány v roce 1973, jejich nadčasovost je nepochybná – po celou dobu trvání sboru jsou jeho členové kromě nezbytné systematické a intenzivní hudebně pěvecké průpravy vedeni slovem i příkladem k individuálnímu pocitu zodpovědnosti, společenské přizpůsobivosti, vstřícnému postoji k seberozvoji i k aktivnímu vyhledávání příležitosti k pomoci ostatním, tedy k rozvoji vlastností, které jsou obecně žádoucí ve všech typech činností. Ve sboru dodnes funguje v počátcích zavedený systém patronátů, kdy starší členové dohlížejí na mladší, procvičují s nimi repertoár a kontrolují jejich pokroky. Ve volných učebnách, které jsou jim k dispozici, využívají sboristé možnosti společného sezpívání s dalšími ze svých nebo ostatních hlasů. Pravidelná vzájemná prezkušování pak zajišťují stálost úrovně nacvičovaného repertoáru a hrají velkou roli v přeměně vnější motivace do vnitřní.

Závěr

Královéhradecký dětský sbor Jitro získal poměrně rychle skvělé jméno v České republice i zahraničí a během čtyřiceti pěti

let svého trvání ovlivnil několik generací zpěváků a zpěvaček. Mnozí z absolventů nikdy zpívat nepřestali, po odchodu z Jitra vstupovali do jiných sborů nebo se dokonce hudbě věnovali a věnují profesionálně. Sbor na své členy však nepůsobí jen po stránce umělecké, nýbrž (a to především) lidské.

„...Milý pane sbormistře, píšu Vám v reakci na včerejší koncert...toto vše jsem spoluvytvářela a doposud k tomu v duchu patřím... když jsem odešla ze sboru, cítila jsem, že

opouštím něco mimořádného, nechávám za sebou třináct let života, přátelství, úžasné zážitky a zkušenosti... věděla jsem, že vše budu po čase postrádat, ale nevěděla jsem ovšem, jak moc... sbor je doposud tou nejlepší příležitostí, která mě potkala... chtěla jsem napsat i všem, kteří pro sbor pracují nebo v něm zpívají... budete-li někdy na pochybách, zda to vše za tu dřinu stojí, vydržte... Jitro dalo a dává mladým lidem do jejich života mnohé... přeji všem hodně zdaru...“¹¹

Obrazová příloha

Obr. 1 Královéhradecký dětský sbor Jitro v roce 1988

Obr. 2 Královéhradecký dětský sbor Jitro v roce 2019

Poznámky

- 1 První zkouška se uskutečnila 10. ledna 1973 v budově Boromea v Hradci Králové.
- 2 Jeho zakladatelem a sbormistrem byl Václav Dvořák z Katedry hudební výchovy Pedagogické fakulty v Hradci Králové. Sbor vznikl i zanikl v roce 1968 a i během krátké doby svého trvání stihl účinkovat na 35 koncertech.
- 3 Prof. PhDr. Jiří Skopal, CSc. působil jako asistent, docent a vedoucí hudební katedry (1986–1990) Univerzity Hradec Králové, kde publikoval studie a knihy o hudební psychologii, dějinách chlapeckého zpěvu i o vedení sboru, a zavedl zde studium předmětu Řízení sboru. V roce 1994 byl jmenován profesorem. Společně s manželkou Květoslavou rovněž založil a řídil chlapecký sbor Boni Pueri (1982–1996). Roku 2000 mu primátor města Hradec Králové udělil prestižní cenu za mimořádný přínos v kultuře Primus Inter Pares.
- 4 viz níže
- 5 Spojené státy americké navštívil sbor pracovně patnáctkrát, Asii osmkrát, Austrálii v loňském roce poprvé, ovšem na evropských pódiiích (Belgie, Dánsko, Francie, Itálie, Lichtenštejnsko, Německo, Nizozemí, Rakousko, Řecko, Španělsko, Velká Británie) stanul nesčetněkrát.
- 6 Tzv. přípravná oddělení se poeticky nazývají Broučci, Světlušky, Skřivánek A, Skřivánek B, Vlčí máky a Jitříčko, jež je posledním předstupněm hlavního koncertního sboru. Zpívají v něm děti ve věku od 11 do 14 let, které zkouší méně náročné skladby souběžně s hlavním sborem a při některých příležitostech s ním i vystupují. V roce 1997 vznikl z absolventů ženský sbor JITRO, z něhož se stal později sbor smíšený.
- 7 Základní umělecká škola JITRO Hradec Králové zahájila svou činnost 1. 9. 2010.
- 8 Není-li u soutěží v závorce uvedeno jinak, přináší vítězství hlavnímu sboru.
- 9 První zkouška přípravného sboru se uskutečnila 10. 10. 1977.
- 10 Originál *Sborového desatera* má 36 stran, je psán na psacím stroji a uložen v archivu KHDS Jitro.
- 11 Vyňato z dopisu bývalé členky (r. 2012).

Použitá literatura:

1. BERNÁ, L. *Třicet let Královéhradeckého dětského sboru Jitro*. Olomouc, 2003. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. 121 s., 14 ks příloh
2. BOHADLO, S.: *Královéhradecký dětský sbor Jitro*. Hradec Králové: Jitro, 1993. 32 s.
3. MLČOCHOVÁ, H. et al.: *Sborové desatero*. 2. vyd. Hradec Králové: 1990. 36 s.
4. SKOPAL, J., SKOPALOVÁ K.: *Královéhradecký dětský sbor v 15. koncertní sezóně: sborník k 15. výročí založení KHDS*. Hradec Králové: Dům kultury ROH, 1988, 37 s.

Elektronické zdroje:

1. Hlavní sbor Jitro. *Královéhradecký dětský sbor Jitro* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: http://jitro.cz/index.php?page=o_sboru
2. Kronika do roku 2017. *Královéhradecký dětský sbor Jitro* [online]. 2019 [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <http://jitro.cz/index.php?page=kronika>

Résumé

Královéhradecký dětský sbor Jitro má za sebou čtyřicet pět let úspěšného fungování na poli sborového zpěvu. Krátké pojednání přináší přehled jeho koncertní činnosti, soutěžních úspěchů a diskografie. V závěru jsou shrnuty sborové zásady, které byly ustanoveny v počátcích činnosti a podle nichž funguje sbor dodnes.

Klíčová slova: Královéhradecký dětský sbor Jitro, sborový zpěv, přehled koncertní činnosti, diskografie, sborové zásady.

Key words: the Children's Choir Jitro from Hradec Králové, choral singing, overview of concert activities, discography, values of the choir.

PhDr. Mgr. Ludmila Kroupová, Ph.D. působí jako odborná asistentka na Hudební katedře Univerzity Hradec Králové, kde vyučuje pěveckou a hlasovou výchovu a průběžně se zabývá interpretační analýzou skladeb. Výsledky své dosavadní hudebně-teoretické činnosti shrnula v monografii *Písně a tvorba Antonína Dvořáka (analýza vybraných cyklů)*. Zároveň působí na Základní umělecké škole Habrmanova, Hradec Králové.
ludmila.kroupova@uhk.cz